

Культура толерантності: витоки метафізичних сенсів

Аксьонова В. І., Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету

Культура толерантності є предметом постнекласичного пізнання свідомих явищ, котрі впливають на процеси становлення особистості та її етнонаціональну ідентичність. Відбувається формування політичної нації, яка відповідає вимогам європейського суспільства і духу етносоціальних зрушень, в результаті формуються відповідні сенси мережевої культури і глобальна ідентичність. Цивілізований дух свободи є властивість змісту філософем історії та реалії соціокультурних змін буття. Становлення дискурсивного простору толерантності встановлює сучасні значення і сенсу конкретного соціокультурного життя, коли культуру толерантності формувала Європа під час раннього часу своєї цивілізації, і завдяки цьому досягається поєднання зовнішніх структур зі своїм внутрішнім світом. Без «філософії надії» немає оптимізації надійності підготовки спеціалістів. В цьому зміст пріоритету гуманітарного аспекту освітнього простору, подолання і фрагментарності процесу реформування, навчання та виховання, що охопило творців інтелект-продукту. Зрозуміти всі пріоритети реформи освіти мають не тільки авторитетні політики. Позитивний сенс з'являється лише тоді, коли в регіонах галузь очолюють авторитетні носії патріотично-професійного напрямку. І знаходять спільні дії із Міністерством освіти і науки, інтелект-середовищем, студентством тощо. Тільки через досягнення європейського рівня академічних свобод можна торкнутися «прагматики освітньої ноосфери», громада допоможе становленню реформаторів-чиновників, щоб вести діалог у тому значенні, яке це слово має як «тяжкий перехідний стан», після якого з'являється «громадянське прозріння», вміння знайти порозуміння з соціумом, попри войовниче невігластво радикалів зі Сходу чи Заходу.

Відчуття майбутніх фахівців до виходу «кризового соціуму» із стану «перманентного бунту» народжується попри «гібридизацію гуманітарної ситуативності».

Ключові слова: *метафізика; європейський простір; сенс націотворення; креативність толерантності; цивілізаційна особистість, вимір-ксенофобія*

Culture of tolerance: the origins of metaphysical meanings

Aksonova V. I., Kirovograd Flight of the National Aviation University

The culture of tolerance is the subject of post-classical knowledge of conscious phenomena that influence the processes being a person and its ethno-national identity. There is a formation of a political nation that meets the requirements of European society and the spirit of ethno-social shifts, resulting in the formation of the corresponding meanings of network culture and global identity. The civilized spirit of freedom is the property of the content of the history philosophers and the realities of socio-cultural changes of being. The formation of a discursive space of tolerance establishes the contemporary meaning and meaning of a particular socio-cultural life, when the culture of tolerance was shaped by Europe at an early age of its civilization, and, through this, a combination of external structures with its internal world is achieved. Without the «philosophy of hope» there is no optimization of the reliability of the specialists training. In this context, the priority of the humanitarian aspect of the educational space is overcoming - and fragmentation of the reform process, also as the education and upbringing that embraced the makers of the product intelligence. Understand that all the priorities of educational reform have not only authoritative policies, but a positive meaning emerges only when the regions is headed by authoritative bearers of the patriotic-professional direction. And they find common actions with the Ministry of Education and Science, the intellect-environment, students, etc. Only through the achievement of a European level of academic freedoms, one can touch on the «pragmatics of the educational noosphere» the community will help the formation of reformers-officials to conduct dialogue in the sense of what this word has as a «difficult transitional state», after which there appears «civil enlightenment», the ability to find an understanding with society, in spite of the violent ignorance of radicals from the East or the West.

The feeling of future specialists before the exit of the «crisis society» from the state of «permanent rebellion» is born despite the «hybridization of humanitarian situation».

Keywords: *metaphysics; European space; the meaning of nation-building; creativity of tolerance; civilization personality, dimension-xenophobia*

Культура толерантности: истоки метафизических смыслов

Аксенова В. И., Кировоградская летная академия Национального авиационного университета

Культура толерантности является предметом постнекласического познания сознательных явлений, которые влияют на процессы становления личности и ее этнонациональную идентичность. Происходит формирование политической нации, которая соответствует требованиям европейского общества и духа этносоциальных сдвигов, в результате формируются соответствующие смыслы сетевой культуры и глобальная идентичность. Цивилизованный дух свободы есть свойство содержания философом истории и реалии социокультурных изменений бытия. Становление дискурсивного пространства толерантности устанавливает современные значения и смыслы конкретной социокультурной жизни, когда культуру толерантности формировала Европа в период раннего времени своей цивилизации, и благодаря этому достигается сочетание внешних структур со своим внутренним миром. Без «философии надежды» нет оптимизации надежности подготовки специалистов. В этом смысл приоритета гуманитарного аспекта образовательного пространства, преодоления и фрагментарности процесса реформирования, обучения и воспитания, охватившего создателей интеллект-продукта. Понять все приоритеты реформы образования могут не только авторитетные политики, положительный смысл появляется только тогда, когда в регионах отрасль возглавляют авторитетные носители патриотически профессионального направления. И находят общие действия с Министерством образования и науки, интеллект средой, студенчеством и тому подобное. Только через достижение европейского уровня академических свобод можно коснуться «прагматики образовательной ноосферы», община поможет становлению реформаторов чиновников, чтобы вести диалог в том значении, которое это слово имеет как «тяжелое переходное состояние», после которого появляется «гражданское прозрение», умение найти взаимопонимание с социумом, несмотря на воинственное невежество радикалов с Востока или Запада. Ощущение будущих специалистов к выходу «кризисного социума» из состояния «перманентного бунта» рождается, несмотря на «гибридизацию гуманитарной ситуативности».

Ключевые слова: метафизика; европейское пространство; смысл нации; креативность толерантности; цивилизационная личность, измерение-ксенофобия

Постановка проблеми.

Філософський захист істини завдяки метафізиці історії (де переплелися світське і релігійне) має відтворювати гносеологічні прозріння, оскільки це впливає на результати гуманізації професійного образу людини, у якому формується творче розуміння громадських пошуків щасливого майбутнього і на користь цілісного обличчя цивілізованого патріота. Всі сенси політичного буття розкриваються в професійній здатності майбутніх фахівців, що може оптимізувати відтворення і втілення освітньої європейської парадигми, зокрема її гуманітарних, прикладних, фундаментальних підстав, бо молода людина усвідомлює невідворотну необхідність освітоцентризму для української ідеї (ще Сократ у античній Греції підкреслював загрозу неосвіченого натовпу, котрий бере участь у демократичних процедурах). Гуманітарний комплекс освітоцентризму є вагомою перепорою для викривлення сенсу буття, навіть за будь-яких екстремальних умов, оскільки він є реальним чинником філософського і професійного аспекту соціальної надійності, навіть коли українська політична нація має супе-

речливий вигляд своєї етносоціальної ідентичності.

Огляд літератури.

Можна побачити загальні тенденції «суцільної вестернізації», що передують і супроводжують толерантність інформаційного суспільства, зокрема – через зміни духу мультикультуралізму, взагалі – через перманентні кризи соціальних ідеалів.

Метафізичний ракурс культури толерантності (Л. Свендсен, Т. Снайдер), зокрема, необхідний в процесі «гуманітаризації мас» (Г. Лейбниц, Л. Фейхтвангер, Х. Ортега-і-Гасет), в аспекті відтворення протидії тоталітарній загрози «нащадків»-носіїв войовничого націоналізму (А. Гітлер) та «лівого» радикалізму (Й. Сталін). Ймовірно, освітоцентрично-віртуальне як трансцендентне завжди «зв'язує радикалів по руках та ногах» або, навпаки, робить носіїв демократії абсолютно вільними, якщо ми розв'яжемо проблему поваги до чеснот духу істини, свободи власного народу, відкинувши «зачарування» софістикою лжепроектів деяких популістських лідерів. Відповіддю у громадському дусі є культура толерантності в Україні

(Євген Борінштейн – автор відповідного філософсько-соціологічного проекту), відображає історичні аспекти змін звичайних та надзвичайних форм національного буття. Розкриття сенсу буття визначає усвідомлення ролі просвітництва та гуманістики освітнього простору (Я. Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський), пов'язаного з моделлю розвитку інформаційного суспільства (В. Кремень, О. Халапсис, В. Табачковський, В. Снегірьова). Дух розвинених країн еволюційно вирішує проблеми гідності людини (С. Плохій, В. Постолатій) через набуття «кодів інформаційного суспільства». Треба знайти шляхи оптимізації їх когнітивних структур, соціалізації особистості під час аналізу постмодерного зовнішнього дискурсу. Автор пропонує тезу про те, що все істотне визначається в історіографії можливими знаковими системами, котрі створюються культурами конкретних суспільств, і це являє собою новий підхід у розумінні етносоціальних та інформаційних детермінант як онтологія орієнтирів людини і суспільства. Європейський дух є еволюційне розширення інформаційного простору, через що в контексті змін людина проходить комунікативно-інформаційну соціалізацію та формує нове усвідомлення сенсу буття. Нові типи комунікації зумовлені інформаційними технологіями, в результаті з'являється новий тип особистості – постмодерно-віртуальний чи мережевий. При цьому постмодерна особистість (котра в Україні формувалась не просто внаслідок глибокої етносоціальної кризи зрадянщеного суспільства 80-90-х років двадцятого сторіччя, а через повне руйнування нав'язаних сталінських ідеологем) створює нові умови для розширення свободи, передачі й засвоєння соціокультурних зразків поведінки, тобто зміцнення зразків цивілізованої європейської позиції людини.

Мета статті: подолати поверховий вульгарно-соціологічний аналіз зрушень освітнього простору і становлення української політичної нації, навіть невігластво стосовно історичності націотворення нашого народу, який попри гібридизації зовнішніх відносин може вивести власну «стежку» на цивілізований шлях і завершити процес європейських соціокультурних змін.

Виклад основного матеріалу.

Спекулятивна, дедуктивна метафізика не дозволяє правильно зрозуміти націоцентричний поділ сьогодення, який виявляє необхідність подолання неосталінських стереотипів і наслідків «войовничо-соціологічного підходу» до «філософії конкретної національної

ідеї», що відобразили зміни у вітчизняній та зарубіжній історіографії з метафізики історії. Суб'єкт націотворення відображає рівень постмодерно-громадського протистояння суперрадикалізму, що торкнулося становлення вищої форми «сім'ї великій, вільній, новій» (Т. Шевченко); метафізичне вивчення політичної нації розглядається у філософсько-історичних розвідках сучасних науковців – гуманітаріїв, які більш зважені в «переоцінці всіх політичних цінностей».

Колись таке звертання до спадку корифеїв політичної нації значно підвищувало інтегративний характер оцінки «сили Вічносущого» як «Судді громадянської життєдіяльності», виявляє аксіологічний вимір європейських правил, цивілізаційного зміцнення духовної цілісності націотворення нашого народу. Чи є цей імманентний світ трансцендентним для кожного з моментів націотворення? Це питання доволі складне, зазначають українські філософи, тому що коли йдеться про «Царство Боже всередині нас», то виходить, що в соціокультурній імманентності, яка нас оточує, існує і гуманістика добра, і інерція зла значної долі перекручення духовного знання. Ось чому освітоцентризм є релігійне і різноманітне світоглядне явище. У тому, що метафізика соціокультурної динаміки допомагає зрозуміти надію на інноваційність феноменів еволюційної зміни малоросійського етносу, засвідчує боротьбу за найвищі ідеали; синергетичний сенс поєднує філософсько-наукове та історичне знання лише в політичній нації. Наслідки мають систематизувати віру та хаос (нестабільність), раціональне у впливі на стихію ірраціонального.

Філософія свободи зміцнює цивілізаційність позиції духовної еліти, звертає увагу на те, що її часто профанують нестійкі (штатні) імітатори «футурології західних обривів». Але позитивним є те, що громадянське суспільство активно відроджується в Україні, посилюється громадська повага до принципів саморегулятивності, що були сполучені з досвідом саме європейської думки. Це вміння втілювати «еталон гуманістики освітоцентризму» допомогло у з'ясуванні реформ колишніх сталінських сателітів (Польща, Чехословаччина, Румунія), припускає розширення знань і досвіду цивілізованої людини, внаслідок освоєння духовної продукції та спілкування з «Волею Всесвіту». Ця головна причина – поланцюговій реакції зла – призводить до серії дургорядних наслідків, що погіршують толерантне

сприйняття соціальної інформації, особливо зовнішнього характеру. Мімікрія зла відобразилась, наприклад, на сталінській ідеологемі «контрреволюційні народи», до яких у радянській імперії відносили етносоціальні спільноти поляків, західних українців – учасників руху ОУН-УПА, кримських татар, польський римо-католицизм, сіонізм, євреїв тощо. «Жодній групі не прийшлося гірше ... ніж євреям, які зазнавали нападків з усіх боків (починаючи з антисемітських погромів із часів царату. – Авт.). На рахунок білих було до 20% погромів, червоних – до 10, повстанських отаманів – до 25, військ Петлюри – до 40 – найбільше за роки (громадянської. – Авт.) війни... Єврейська молодь ... масово вступала до лав Червоної армії... Погроми 1919 року поклали край українсько-єврейському альянсу перших місяців революції». Ліон Фейхтвангер, видатний німецький письменник, вимушений покинути свою країну через державний антисемітизм націонал-соціалістів, своєчасно емігрував до Франції, потім в США. Почуття загрози нацистської диктатури європейським цінностям відобразив у історичних романах «Потворна герцогиня». Текст відображає референцію синергії художнього і філософського сенсів, у тому числі цивілізаційного та варварського феноменів, зокрема в темних інстинктах натовпу («чернь», «жлоби») як прояви войовничого невігластва. «А между тем настало страшное, оскаленное, бессмысленное...; евреи знали, что это также было 12 лет назад перед свирепой резней, устроенной «Кожаной рукавицей»... Тщетно многоопытный (римський папа – Авт.), мудрый, добрый Климент пытался бороться с этим и лично, и с помощью булл, указывая, что от чумы евреи также пострадали и не меньше других... Причиной преследования евреев были не якобы отравление колодцев, а принадлежащий им капитал и расписки их владельцев. Евреев грабили и убивали в Бургундии, на Рейне, в Голландии, в Ломбардии, в Польше» (Л. Фейхтвангер) [12, С. 111].

Будь-які прояви сталінської неповаги до права на самовизначення «маленької» людини, громадянина, зокрема відродження духу прихованої ксенофобії, антисемітизму, гальмували становлення української політичної нації. Головною причиною, що повалила на межі тисячоліть, наприклад, такого колоса, як Радянська імперія, було падіння вдачі так званої ленінської національної політики і, як наслідок, дегуманізація етнопатриональних відносин. У державній освіті та офіційній духовності і, в першу чергу,

в цій основі суспільства були прояви деморалізації. Сталінізм у гуманітарній сфері примітивізував юдофобство як «марксистський комунізм, як релігійну ідеологію та християнську апокаліптичну модель мислення» (Л. Свендсен) [8, с. 209-210]. «Сталин не будет проводить политику массового уничтожения, – подчеркнул Тимоти Снайдер, известный американский историк, – задуманной им империи в восточной Европе. Польша (у післявоєнний час. – Авт.) должна была стать центром зоны этнических чисток. Германия будет для немцев, Польша – для поляков, а западная часть Советской Украины – для украинцев... Единственный вопрос состоял в том, сколько немцев и с каких территорий следует переселить. У Сталина были конкретные ответы, даже если у его американских и британских союзников их не было» (Т. Снайдер) [9, с. 406-407]. Спекулятивна, вульгарна метафізика згодом втратила кредит довіри, але у західних філософів з'являється загальний інтерес до індуктивної метафізики, щоб подолати в нових поколіннях дух плебсу, провокує «бунт мас».

Опитування курсантів Льотної Академії НАУ є одним із критеріїв перевірки етнопатриональних почуттів молодого покоління України; значна частина респондентів усвідомлює себе цивілізованими українцями, тобто презентують себе з нескореною Україною, хоча незначний відсоток тих, хто ототожнює себе і зв'язує із так званими «хохлами», мають прагматичний, а «малороси» – плебейсько-нігілістичний вигляд тощо (В. Аксьонова) [5, с. 10-12]. Правдивий пошук сенсу життя майбутніх фахівців (опитування охопило майже 350 студентів і курсантів, зокрема колишніх випускників). «Українці» – носії духу «соборної ідентичності», є носіями метафізики націотворення, де цивілізований патріотизм протистоїть проявам невігластва. Серед обдарованої молоді значно більше знайшлося опонентів духовному компоненту негуманітарної технократичної підготовки професіоналів, які стверджують, що більшість молодих людей не може бути конформістами. Надають вони ситуативно перевагу «повзучому» прагматизму – так званий «триєчник»; більшість респондентів готові відкрито протистояти войовничому націоналізму. Опитування майбутніх авіаторів, що навчалися у Державній льотній академії України (Кропивницький), свідчать про оптимістичні настрої, оскільки більшість респондентів визнають громадську роль неофрейдизму, взагалі філософського навчання. Вивчення соціальної

філософії (логіка, етика, естетика, соціологія, релігієзнавство, культурологія, політологія) потрібне і в з'ясуванні ролі екстремальної праці та діалогу в позитивному сприйнятті феномену української політичної нації.

«Цивілізовані українці» – за суверенні стосунки України зі всіма сусідами, зокрема з Польщею, «хохлами», «малополяками» («малоросами») – іноді байдужі до ідеалів гуманітаризації, хоча виступають за європейський вибір, що належить цивілізованому людському фактору. «Українці» (включно з усіма іншими номінантами етнографічних відтінків), носії післямайданних чеснот, надають перевагу оптимістичним очікуванням щодо втілення якостей цивілізованого реформування життя. «Агресивність», «негнучкість», «стурбованість», «емоційна нестійкість», «абстрактність мислення» дуже поширені в структурі мислення особистості курсанта молодших курсів, що неминує веде до помилкових дій в професійній діяльності майбутнього авіафахівця. Побоювання того, що від тебе залежать щохвилині помилки, теж можуть опосередковано загрожувати безпеці польотів. «Гібридна війна» в Донбасі може для гуманізації навчання спричинити майже неочікувані негативні наслідки, оскільки «страх, нерішучість, сумніви» – інша сторона «агресивності» носія громадянського невігластва (духовно-політичний феномен). Сьогодні гуманітарії-респонденти вважають, що найближчі 10 років мають бути роками справжнього пошуку «стабільності», «всезагального миру», «соціального благополуччя», «батьки і діти» впевнені і в еволюційному розповсюдженні ідеї планетарного усвідомлення про шляхетні кроки забезпечення безпеки життєдіяльності в соборній державі, чи космічного єднання Абсолютного Розуму і загальнолюдського єднання. Впевнені вони в швидкому затвердженні загальнолюдських (європейських) цінностей у середньостроковій перспективі (45,5%), суперечливим феноменом є сучасні прояви інтернет-революції (Лівія, Сирія, Туніс, Єгипет). Не робляться реформи без участі «маленької людини» чи органів самоуправління, які коректно опредметнюють думку спеціалістів-гуманітаріїв. Гуманітарний комплекс у переломні моменти і обумовлює, і вирішує процес духов-

ності в середовищі майбутніх фахівців. Навіть «ситуативні кризи ідентичності» далеко не завжди свідчать про «корозію ідеалів», а лише про довготривалу кризу ідентичності колишнього (хохла-малороса) носія амбівалентно-суперечливих поглядів. Висновки. Таким чином, відтворення діалогу «батьків і дітей» збагачує зміст культури, толерантності як «культури громадського примирення», на пряму пов'язане з екзистенційним самовідчуттям молодої людини, з її вірою у християнські спільноти як формою «зміцнення легітимних форм правозахисту і законності», пошуком плюралізму духовної формації свідомості патріота. Гуманітарна освіта, навіть коли дуже гальмує небезпечні прояви сфери регіонально-управлінської діяльності, є необхідний локальний момент за умов глобальної кризи, потребує від людини-фахівця високих зразків філософської культури, одержання особливих лицарських якостей, засвоєння моральних категорій близьких до релігійних (почуття гідності, духу свободи, пошуку внутрішньої правди, постійного самоочищення і любові до Вітчизни, до ближнього).

Перспективи подальших досліджень.

Модель оптимальної демократії завдяки системному підходу до інформаційних проблем європейського простору відтворює адекватні надії, виникає в суспільстві «еталонної цивілізації». Реформатори впевнені, українська політична нація може цивілізовано діяти, попри «закон штучного відтворення хаосу глобальних систем» тощо [2; 4; 5].

Цивілізована людина впевнена, що найближчі 10 років стануть роками «духовних пошуків», нарощування «людських позитивних емоцій», «національних діалогів», «світоглядної стійкості», «посилення ринково-прагматичних починань». Мирна хода української держави, впровадження цивілізованого типу освітосфери потребує еволюції гуманістики освітніх обривів: вони мають стати чинником сталого розвитку, бути духовним зняттям у руках влади. Навіть якщо цілі влади шляхетні, треба врешті-решт зрозуміти, що без децентралізації професійно-освітньої діяльності, зокрема в сфері моделювання «великих справ реформування суспільства», важко іде опредметнення «європейських цінностей», зачіпає обов'язковий феномен вищих ідеалів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Аксьонова В. І. Гуманістичний контекст соціокультурного простору України / В. І. Аксьонова, І. З. Скловський // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – 2015. – № 2. – С. 12-16.
2. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства / Є. Р. Борінштейн. – Одеса: Астропринт, 2006. – 400 с.
3. Корчак Я. Как любить детей / Я. Корчак. – М.: Знание, 1968. – 960с.; Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко. – Киев: Рад. школа, 1987. – 512с.; Сухомлинский В. А. Избранные педагогические сочинения / В. А. Сухомлинский. – М.: Педагогика, 1979. – Т 1. – 560 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – Київ: Грамота, 2005. 448с.
5. Культура толерантності, як нова історична свідомість майбутнього фахівця / Віра Аксьонова – відп. викон.; Євген Борінштейн – організатор проекту // Поточний архів кафедри філософії, соціології, менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «ПНПУ ім. К. Д. Ушинського». – Одеса-Кропивницький, 2016. – 27 с.
6. Лейбниц Г.-В. Сочинения в 4 т. / Г.-В. Лейбниц. – М.: Мысль, 1982. – Т. 1. – 636 с.
7. Ортега-і-Гассет Х. Вибрані твори / Х. Ортега-і-Гассет. – Київ: Основи, 1994. – 420с.
8. Свендсен Л. Філософія свободи / Л. Свендсен. – Львів: Вид. Анетти Антоненки; Київ: Ніка-Центр, 2016. – 336 с.
9. Снайдер Т. Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным / Т. Снайдер. – Киев: Дулибы, 2015. – 584 с.
10. Снегірьова В. Мігель де Сервантес. «Дон Кіхот». «Печальний образ» чи пародія / В. Снегірьова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2014. – № 4. – С. 21-22.
11. Халапсис А. В. Постнеклассическая метафизика истории / А. В. Халапсис. – Днепропетровск: «Иновация», 2008. – 278 с.
12. Фейхтвангер Л. Безобразная герцогиня Маргарита Маульташ; Лже-Нерон: Романы / Л. Фейхтвангер. – Днепропетровск: Проминь, 1990. – 526 с.

REFERENCES

1. Aksenova, V.I., & Sklovskyy, I.Z. (2015). Humanistichnyi kontekst sociokulturnoho prostoru Ukrayiny [Humanistic context of sociocultural space of Ukraine]. *Naukove piznannya*, 2, 12-16 [in Ukrainian].
2. Borinshstein, E.R. (2006). *Osoblivosti sociokulturnoyi transformaciyi suchasnoho ukraiyins'koho suspil'stva* [The peculiarities of sociocultural transformation of modern Ukrainian society]. Odessa: Astroprint [in Ukrainian].
3. Korchak, G. (1968). *Kak lubit' detey* [How to love children]. Moscow; Makarenko, A.S. (1987). *Pedahohicheskaya poema* [Pedagogical poem] Kyiv: Rad. Shkola; Suchomlinsky, V.A. (1979). *Izbranniye pedahohicheskiye sochineniya* [Selected pedagogical works]. Vol. 1. Moscow: Pedagogika [in Russian].
4. Kremen, V.G. (2005). *Osvita i nauka v Ukrayini – innovatsiyni aspekti. Realizatsiya. Rezul'tati* [Education and science in Ukraine – innovative aspects. Realization. Results]. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].
5. *Kultura tolerantnosti, yak nova istorichna svidomist' maybutnyohoh fahivtstva* [The culture of tolerance o.s. a new historical consciousness of a future specialist]. Aksonova, V. (vidp. vikon.), Borinshstein, Ye. (org. pro.). Potochnyi arhiv kafedri filosofiyi, sotsiologiyi, menedzmentu sotsiokul'turnoyi diyl'nosti DZ «PNPU im. K.D. Uchins'koho». (Odesa – Kropivnits'kiy) [in Ukrainian].
6. *Leybnits Goffrid Viligel'm* [Goffried Wilhelm Leibnitz]. (1992). (Vol. 1). Moscow: Mysl' [in Russian].
7. Ortega-i-gasset, J. (1994). *Vibrani tvory* [Selected works]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
8. Svendsen, L. (2016). *Filosofiya svobody* [Philosophy of freedom]. Lviv: Vyd. Annety Antonenky; Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
9. Snyder, T. (2015). *Bloodlands: Europe between Hitler and Stalin*. Kyiv: Duliby [in Russian].
10. Snegireva, V. (2014). Migel' de Servantes «Don Kikhot». «Pechal'nyy obraz» chy parodiya. [Miguel de Cervantes «Don Quixote». «Sad figure» or parody]. *Vsesvitnya literatura v suchasnyy shkoli*, 4, 21-22 [in Ukrainian].
11. Khalapsis, A. (2008). *Postneklassicheskaya metafizika istoriyi*. [Postnonclassical metaphysics of history]. Dnepropetrovsk: izd-vo Innovatsiya [in Russian].
12. Feykhtvanger, L. (1990). *Bezobraznaya gertsoginya Margarita Maul'tash; Lzhe-Neron*. [An ugly oluchess Margarita Maul'tash; False Nerona]. Dnepropetrovsk: Promin' [in Russian].

Аксьонова Віра Ігорівна

Кандидат філософських наук, доцент
Кіровоградська льотна академія Національного
авіаційного університету
25031, м. Кропивницький, пр. Університетський, 7

Aksonova Vira

PhD, Associate Professor
Kirovograd Flight Academy of the National Aviation
University
7, Universytetskyi Ave., Kropyvnytskyi, 25031, Ukraine

Email: Sklo_iz@ukr.net ORCID: 0000-0001-9615-9339

Цитування: Аксенова В. І. Культура толерантності: витоки метафізичних сенсів / В. І. Аксенова // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21. – № 9. – С. 118-123.

Citation: Aksonova, V. I. (2018). *Kultura tolerantnosti: vytoky metafizychnykh sensiv* [Culture of tolerance: the origins of metaphysical meanings]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(9), 118-123.

Стаття надійшла / Article arrived: 15.08.2018

Схвалено до друку / Accepted: 18.09.2018